

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

עניני מילה

Rabbi Dani Rapp
יז' טבת תש"ע • January 3, 2010

(1) שמות פרק ד

(כד) ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ידוד ויבקש המיתו: **(כה)** ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה ותגע לרגליו ותאמר כי חתן דמים אתה לי: **(כו)** וירף ממנו אז אמרה חתן דמים למולת: פ

(2) תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כז עמוד א

איתמר: מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה? דרו בר פפא משמיה דרב אמר: ואתה את בריתי תשמור; ורבי יוחנן: המול ימול. מאי בינייהו? ערבי מהול וגבנוני מהול איכא בינייהו, מאן דאמר המול ימול איכא, ומ"ד את בריתי תשמור - ליכא. ולמאן דאמר המול ימול איכא? והתנן: קונם שאני נהנה מן הערלים - מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים; אלמא, אף על גב דמהילי כמאן דלא מהילי דמו! אלא איכא בינייהו: ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ולא מלוהו, למ"ד ואתה את בריתי תשמור - איכא, למאן דאמר המול ימול - ליכא. ולמ"ד המול ימול ליכא? והתנן: קונם שאני נהנה ממולים - אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים; אלמא, אע"ג דלא מהילי כמאן דמהילי דמו! אלא איכא בינייהו: אשה, למ"ד ואתה את בריתי תשמור - ליכא, דאשה לאו בת מילה היא, ולמ"ד המול ימול - איכא, דאשה כמאן דמהילא דמיה. ומי איכא למאן דאמר אשה לא? והכתיב: **(שמות ד)** ותקח צפרה צר! קרי ביה ותקח. והכתיב: ותכרות! קרי ביה ותכרת, דאמרה לאיניש אחרינא ועבד. ואיבעית אימא: אתיא איהי ואתחלה, ואתא משה ואגמרה.

(3) שולחן ערוך יורה דעה סימן רסד סעיף א

הכל כשרים למול; אפילו עבד אשה וקטן וערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה. ואם יש ישראל גדול שיודע למול, הוא קודם לכולם. (וי"א דאשה לו תמול) (סמ"ק והגהות מרדכי), (וכן נוהגין להדר אחר איש). אבל עובד כוכבים, אפילו הוא מהול, לא ימול כלל. ואם מל אין צריך לחזור ולמול פעם שנית. הגה: וי"א דחייבים לחזור ולהטיף ממנו דם ברית. (טור בשם סמ"ג). וכן עיקר. מומר לכל התורה כולה, או שהוא מומר לערלות, דינו כעובד כוכבים

(4) תוספות מסכת עבודה זרה דף כז עמוד א

אשה לאו בת מילה היא - יש לפסוק כרב ואין אשה כשרה למול דאף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן בהא הלכה כרב דברייתא דרבי יהודה הנשיא קיימא כוותיה אבל בה"ג פסק דאשה כשרה למול ולרב דאמר אינה כשרה למול צריך לפרש בפרק קמא דקדושין (דף כט.) דמצריך אותו ולא אותה למדרש שאינה חייבת למול בנה היינו לבקש למהלו.

(5) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כט עמוד א

מתני'. כל מצות הבן על האב - אנשים חייבין, ונשים פטורות, וכל מצות האב על הבן - אחד אנשים ואחד נשים חייבין .

למולו. מנלן? דכתיב: (בראשית כא) וימל אברהם את יצחק בנו. והיכא דלא מהליה אביו - מיחייבי בי דינא למימהליה, דכתיב: (בראשית יז) המול לכם כל זכר; והיכא דלא מהליה בי דינא - מיחייב איהו למימהל נפשיה, דכתיב: (בראשית יז) וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה. איהי מנלן דלא מיחייבא? דכתיב: (בראשית כא) כאשר צוה אותו אלהים, אותו - ולא אותה.

(6) ספר מנחת חינוך - מצוה תריג - אות ט

נשים פטורות ממצוה זו, ועיין בשאגת אריה סי' ל"ה שמפלפל כיון דהוי מצות עשה שלא הזמן גרמא מהיכא תיתי דפטירי, ועיין לעיל [מצוה תפ"ג אות ג'] מה שכתבתי. ובאמת הטעם פשוט, כיון דנשים פסולות לכתוב ספר תורה דאינן בקשירה עי"ש בספר הנ"ל, ואף אם נאמר דחייבות במצוה זו מ"מ פסולות לכתוב מהיקשא עי"ש, א"כ כיון דבעצמן פסולות ואם כתבו נשים אין לו דין ספר תורה כלל, היאך נוכל לומר שחייבות במצוה זו כיון דכתבנו דהמצוה היא הכתיבה והם פסולים לכתובה. ואי דישכרו שליח, הא קי"ל הנהו כהני כו' דאי שליחא דידן מי איכא מידי דאיהו לא מצי למיעבד ומשוי שליח

(7) תוספות מסכת קידושין דף כט עמוד א

אותו ולא אותה - וא"ת למ"ל קרא תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא הוא שנימול בשמיני ללידתו ונשים פטורות וי"ל כיון דמיום השמיני והלאה אין לה הפסק לאו זמן גרמא הוא וא"ת אכתי מ"ע שהזמן גרמא הוא דאין מלין אלא ביום כדאיתא בפרק הערל (יבמות דף עב.) וי"ל דאתיא כמ"ד התם דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה.

8) ספר מנחת חינוך - מצוה ב - אות כו

מעשה ניהא קושית התוס' הנ"ל, דהא דמביא הש"ס דנשים פטורות מאותו, דודאי על נשי דידן לא איצטריך קרא דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, וכקושית התוס', רק דזה ניהא אצל ישראל שנשים שלהם פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא, אבל מנא לן דבני קטורה נשיהן פטורות, ואי אפשר לומר מטעם מצות עשה שהזמן גרמא כמו שהקדמנו בתחילת דברינו דהתורה לישראל נאמרה, ומצד הסברה הייתי אומר דבאמת בבני קטורה גם כן הנשים חייבות, אלא פטורות ממעוטא דקרא דאותו כו', אבל לא מטעם מצות עשה שהזמן גרמא. כללו של דבר לדעתי בבני קטורה האב חייב למולו, וכמו שהבאנו בשם מר אבא הגאון נ"י, ונשים פטורות ממעוטא דאותו וכו', ונשי דידן באמת לא צריך קרא, דפטורים מטעם מצות עשה שהזמן גרמא, וכמו שכתבו התוס' בקושיתם, ודוק כי נכון הוא:

9) תוספות מסכת מגילה דף כ עמוד א

דכתיב וביום השמיני ימול . . . קשיא למה לי בפ"ק דקדושין (דף כט. ושם) קרא דאותו לומר דאשה אינה חייבת למול תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא היא וי"ל דאי לאו אותו הוה אמינא דהאי דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא היינו היכא דליכא כרת דומיא דמצה ושמחה והקהל דלית בהו כרת ומנייהו ממעטינן נשים אבל מילה שיש בה כרת ונכרתו עליה שלש עשרה בריתות הוה אמינא דמחייב בהו נשים למול את בנייהו קמ"ל אותו דלא אי נמי למילה שלא בזמנה וכמאן דאמר דנוהגין בין ביום בין בלילה.

10) חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף כט עמוד א

ואיהי מנא לן דלא מיחייבא למול את בנה. וכי תימא למה לי קרא תיפוק לי דהא מצות עשה שהזמן גרמא היא דמילה ביום ולא בלילה ונשים פטורות, איכא למימר דהתם הוא במצוה דנפשה אבל הכא במצוה דבנה הוה אמינא דמחייבא דלא גרעה מבית דין דמחייבי למימהליה

11) ספר טורי אבן על מסכת חגיגה - דף טז ע/ב

הא דלילה אינו זמנו אין זה ביטול ופטור לגמרי דמה לי אם היה נוהג בלילה היה סומך בלילה וממילא נפטר בימי הבאים מה לי אם לילה אינו זמנו מ"מ לא נגרע ממצותו כלום ומחויב לעשותו ביום וחויב הלילה אינו מעדיף במצוהו כלל. ופטורה אינ' מורדת דהא סוף סוף המצו' נתקיימה כהלכתה אם אינו נוהגת אלא בימים אחדים כמו שאם הי' נוהגת בלילה אין פטור הלילה אלא הפסק בעלמא ואין זה זמן גרמא ואי לא דמיעטה קרא ה"א דנשים חייבות בהן. ובהכי נמי ניהא לי הא דהקשו התם התוס' בפ"ב דמגילה (דף כ' ע"א) בשם הר"א כיון דאין מוהלין אלא ביום ל"ל אותו ולא אותה דאין אשה מחויבת למול את בנה בפ"ק דקידושין (דף כט ע"א) תיפוק ליה דה"ל מ"ע שהז"ג כיון דאינו נוהג בלילה דכתיב ביום השמיני ביום ולא בלילה. ולמאי דפי' לק"מ דמילה נמי אין קביעת זמן שקבעה תורה ביום דווקא ולא בלילה מבטל את מצותו לגמרי ואינ' אלא מפסקת בלחוד דהא אין מצות האב על בן זה למולו אלא פעם אחת לחוד, א"כ במה שאינו נוהגת בלילה אין מצותו נגרעת כלל ע"י זה ואם היתה נוהגת נמי בלילות לא מעלה ולא מוריד למצותו דאם היו מוהלו בלילה אינו מוהל שוב ביום ולעולם אינו נפטר מלמול אותו בן ובשביל שאינו נוהג בלילה אין זה מ"ע שהז"ג ואינו אלא הפסק בעלמא כיון דנוהג בימים לעולם, ואי לא מיעטה קרא הוה אמינא נשים חייבות:

12) תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלה עמוד א

ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת. שבית שמאי אומרים: צריך להטיף ממנו דם ברית, ובית הלל אומרים: אינו צריך. אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית, מפני שערלה כבושה היא. על מה נחלקו - על גר שנתגייר כשהוא מהול, שבית שמאי אומרים: צריך להטיף ממנו דם ברית, ובית הלל אומרים: אין צריך להטיף ממנו דם ברית.

13) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מו עמוד ב

תניא: הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי - מטבילין אותו ומה בכך, דברי ר' יהודה, רבי יוסי אומר: אין מטבילין

14) שולחן ערוך יורה דעה סימן רסח סעיף א

גר שנכנס לקהל ישראל, חייב מילה תחילה. ואם מל כשהיה עובד כוכבים (או שנולד מהול) (טור בשם הרא"ש), א צריך להטיף ממנו דם ברית ואין מברכין עליו. ואם נכרת הגיד, אין מילתו מעכבת מלהתגייר וסגי ליה בטבילה. (טבל קודם שמל, מועיל, בדביעבד הוי טבילה) (ב"י בשם הרמב"ן וכ"כ המ"מ פי"ד מהל' א"ב) ב (וי"א דלא הוי טבילה) (נ"י פרק החולץ בשם הרא"ה).

15) ש"ד יורה דעה סימן רסח ס"ק א

צריך להטיף כו' ואין מברכין כו' - לפי דמספקא לן אי מטיפין אי לא הלכך מספק יש להחמיר ולהטיף אבל אין מברכין מספק דקי"ל ספק ברכות להקל וע"ל סי' רס"ה ס"ג.

16) שו"ת אגרות משה חלק יו"ד א סימן קנח

והנה אף באביו ישראל אף שלא נחשב אביו לענין יחוס מ"מ לענין זה דניחא לו במאי דעביד אביו ודאי הוא אביו ולכן אם אביו צוה למולו למצוה א"צ ב"ד אלא מדין גרות שהוא רק ספק. ואף אם מל אותו מחמת שטעה שהוא ישראל וחייב במילה נמי נחשב מילה לגרות כדמצינו ביבמות דף מ"ה ואיפסק בש"ע /יו"ד רס"ח/ סעי' ג' שמועיל טבילותה לנדתה וטבילתו לקריו אף שלא נתכוין לגרות דהא טעה שכבר הוא גר וכ"כ במילה דמ"ש. ולכן כיון שמה שצריך להטיף דם ברית בנתגייר כשהוא מהול הוא רק מספק דר"ח פסק דא"צ להטיף ומה"ט כתב הרא"ש ביבמות דאין מברכין וכן כתב הר"ן בשבת דף קל"ג גם בטעם הרמב"ם שכתב שאין מברכין שהוא מחמת שמספקא ליה וכן איתא בבאורי הגר"א /יו"ד/ סימן רס"ח סק"ג. ואף שאני בחדושי כתבתי בדעת הרמב"ם שסובר בודאי דצריך הטפה ותירצתי בדרך אחר הא דאין מברכין מ"מ לדינא הוא רק ספק מצד סברת הר"ח וכדסברי הרא"ש והר"ן והגר"א. ונמצא שיש כאן הרבה ספקות שלהב"ח א"צ ב"ד במילה ואף להטור והב"י אולי כוונתם הוא כדבארתי שרק בשהמילה היא באחרונה בעי ב"ד ולא כשהיא ראשונה. ואף אם נימא שאף אם היא ראשונה מצרכי ב"ד הא אפשר שהלכה כר"ח שא"צ כלל הטפת דם ברית בנתגייר מהול. ובפרט שיותר נוטה כהב"ח וכדבארתי להטור וב"י לכן יש מקום לסמוך שלא יצטרך הטפת דם ברית. אך אם אפשר טוב לעשות הטפת דם ברית בפני ב"ד ודי בטפה אחת.

17) שו"ת הר צבי יו"ד סימן ריט

נימול כיהודי ונודע שהוא נכרי. ע"ד השאלה בתינוק שנימול בתור יהודי ואחרי כמה שנים נודע הדבר שאמו היא נכרית וממילא דהוא צריך גירות, אי דינו כגר שבא להתגייר והוא מהול דצריך הטפת דם ברית.

הנה שאלה זו כבר היתה לפני זה רבות בשנים. ולדעתי בנידון דידן אין צריך הטפת דם ברית וכמו שכתב כת"ר באריכות, דכל שנימול לשם מצות מילה סגי בזה. ולא מעכב כונה לשם גירות. ובהיות עיף מאד מאד וקשה לי הכתיבה לא אאריך ולא אוסיף על דבריו הישרים שבקונטרסו.

18) שולחן ערוך יורה דעה סימן רסה סעיף יא

ואין לאשה להיות סנדק לתינוק במקום שאפשר באיש, משום דהוי כפריצות.